

Az európai édesvizek biológiai sokféleségének javulása megállt, így sürgős cselekvésre van szükség

A tudományos világ egyik legelismertebb folyóirata, a Nature, nemrégiben közölt egy magyar közreműködéssel készült tanulmányt, amely rávilágít az édesvízi ökoszisztémák rendkívüli érzékenységre, az emberi behatások biológiai sokféleségre gyakorolt hosszú távú negatív következményeire.

A tanulmány fő szerzői, Prof. Dr. Peter Haase, a frankfurti Senckenberg Kutatóintézet és Természettudományi Múzeum munkatársa és Dr. Ellen A. R. Welti, az amerikai Smithsonian Conservation Ecology Center munkatársa, egy nagy nemzetközi kutatócsoporttal közösen elemezték az édesvízi gerinctelen közösségekben bekövetkező változásokat 1968 és 2020 között. A 22 európai országból származó, 1816 mintasorozatból és 26 668 mintából álló, 2668 taxon mintegy hétszáz ezer egyedét tartalmazó átfogó adatsor összeállításában és elemzésében magyar kutatók is részt vettek, Dr. Várbíró Gábor, az Ökológiai Kutatóközpont Vízi Ökológiai Intézetéből és Dr. Csabai Zoltán, a Pécsi Tudományegyetem részéről.

Az édesvízi ökoszisztémák fontossága a globális biodiverzitás szempontjából kiemelkedő. Ezek a víztestek számos növény- és állatfajnak adnak otthont, és kulcsfontosságú szerepet játszanak a táplálékláncok fenntartásában és az ökológiai egyensúly megőrzésében. Az éghajlatváltozás, az inváziós fajok terjedése, az emberi tevékenységek során bekerülő szennyező anyagok fokozódó jelenléte, vagy az élőhelyátalakítás és a városiasodás mind olyan tényezők, amelyek együttesen hátráltatják az édesvízi ökoszisztémák biodiverzitásának fenntartását és a felszíni vizeink állapotának javulását.

Bár az elmúlt évtizedekben számos erőfeszítés történt az édesvízi ökoszisztémák védelmére és helyreállítására, az új tanulmány rávilágít arra, hogy további kihívások állnak ezen életközösségek előtt. Az EU Vízkereitirányelv bevezetése, a hatékonyabb szennyvízkezelés, a hidromorfológiai terhelések csökkentése, és más hasonló kezdeményezések pozitív változásokat hoztak az édesvizek állapotában a 2010-es évek előtt, azt követően azonban a javulás jelentősen lelassult, napjainkra, a további intézkedések ellenére, gyakorlatilag megállt. A kutatók úgy vélik, az eddigi lépések önmagukban nem elégségesek a fenntartható jövő biztosításához. Míg az 1990-es és 2000-es években tapasztalt javulás a vízminőség javításának és a helyreállítási erőfeszítések sikerének tulajdonítható, a 2010-es évektől megfigyelt lassulás a napjainkban történő intézkedések csökkenő hatékonyságára utal. Mivel a terhelések száma világszerte növekszik és hatásuk fokozódik, a korábbi jogszabályban előírt intézkedésekből eredő javulások határfoka egyre kisebb, emiatt az édesvízi rendszerek sok helyen továbbra is leromlott állapotban vannak. Az éghajlatváltozás, az invazív fajok és az új szennyező anyagok által jelentett tartós és újonnan megjelenő veszélyek miatt a tanulmány azonnali és fokozott összefogást sürget az édesvízi biológiai sokféleség helyreállítását célzó stratégiák létrehozására.

Egy lehetséges magyarázat a lassulásra az lehetne, hogy a biológiai helyreállítás elérte a maximumát, de ez gyorsan cáfolható, hiszen Európa és benne Magyarország folyói továbbra sem érik el az EU Vízkereitirányelvében felvázolt „jó ökológiai állapotot”. Valószínűbb magyarázat az, hogy a helyreállítások lendülete kifogyóban van, mert a korábbi beavatkozásokból származó előnyök kimerültek, vagy mert új stresszorok lépnek fel, vagy a meglévők felerősödnek (például új típusú szennyezőanyagok megjelenése, esetleg a változó éghajlat hatása). Ezek a tényezők lassíthatják és potenciálisan visszafordíthatják a biológiai sokféleség növekedését. E hipotézissel összhangban a

kutatók kimutatták, hogy a javulás, a biológiai sokféleség helyreállása kisebb mértékű volt a gyorsabban melegedő éghajlatú területek folyóiban, a nagyvárosi és mezőgazdasági területeken áthaladó és a keresztgátak alatti folyó szakaszokon. Azonban a pontos okok megállapításához további munkára lesz szükség.

Dr. Várbíró Gábor megjegyzi: "Eredményeink komoly figyelmeztetést jelentenek az európai édesvízi ökoszisztémák egészségi állapotával kapcsolatban. A helyreállítási folyamatok lassulása a meglévő javító intézkedések átfogó újraértékelését és új, alkalmazkodó stratégiák bevezetését követeli meg. Az idő sürget, és gyorsan kell cselekednünk, hogy megvédjük ezeket az ökoszisztémákat."

A tanulmány hangsúlyozza, hogy az édesvízi ökoszisztémák hosszú távú életképességének biztosítása érdekében konszenzusra van szükség, amely a politikai döntéshozókat, a tudósokat és a civil közösségeket egyaránt bevonja. Mivel Európa és a világ egyre összetettebb környezeti kihívásokkal néz szembe, az együttműködésen alapuló és azonnali intézkedések elengedhetetlenek ahhoz, hogy megfordítsuk az édesvízi biológiai sokféleség helyreállításának stagnáló tendenciáját.

A tanulmány eredményei épp akkor jelennek meg, amikor az Európai Unió készül új 2030-as Biodiverzitási Stratégiáját bevezetni, melynek célja a biodiverzitás csökkenésének megállítása és a károsodott ökoszisztémák helyreállítása. A stratégia kulcsfontosságú része lesz az EU Zöld Megállapodásának, melynek célja, hogy 2050-re Európát klímasemlegessé tegye.

"Reméljük, hogy kutatásunk értékes információkkal szolgál majd a politikai döntéshozók számára az új, 2030-ig szóló biodiverzitási stratégia kidolgozása során. Nagyra törő célokra és konkrét intézkedésekre van szükségünk ahhoz, hogy megvédjük édesvízi ökoszisztémáinkat, és biztosítsuk, hogy azok továbbra is létfontosságú szolgáltatásokat nyújtsanak az emberek és a természet számára." – mondta Várbíró Gábor.

Publikáció:

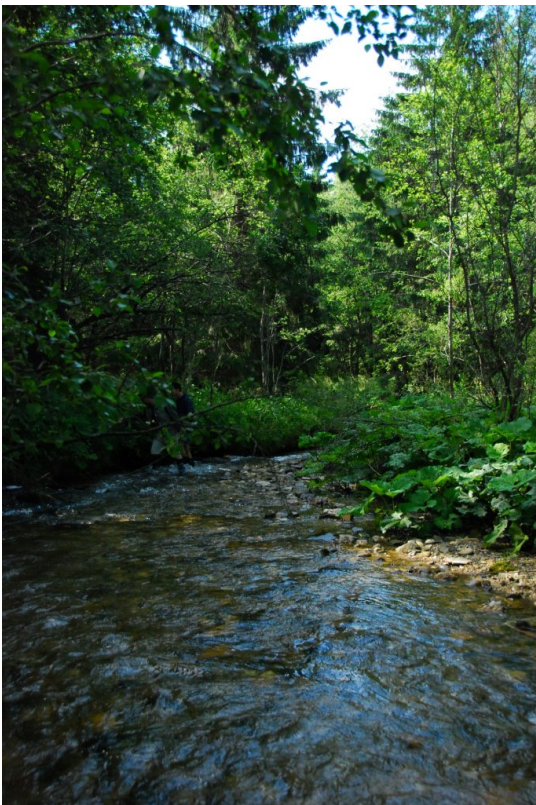
[Haase, P., Bowler, D.E., Baker, N.J. ... Z. Csabai, G. Varbiro et al. The recovery of European freshwater biodiversity has come to a halt. Nature \(2023\). <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06400-1>](https://doi.org/10.1038/s41586-023-06400-1)

Sajtókapcsolat:

- Draskóczy Eszter, kommunikációs vezető
- draskoczy.eszter@ecolres.hu

© Fotó: Bodnár Gabriella
A kutatócsoport 714,698 megfigyelést végzett, amelynek során 2,648 fajból 26,668 mintát elemeztek. Dr. Várbíró Gábor, a kutatócsoport egyik magyar tagja.

© Fotó: Bodnár Gabriella
Az édesvízi ökoszisztémák biológiai sokfélesége 22 európai országban jelentősen nőtt az 1968 és 2020 közötti időszakban - azonban ez a tendencia a 2010-es évek óta stagnál.

Eredeti tartalom: Ökológiai Kutatóközpont

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/5296/az-europai-edesvizek-biologiai-sokfelesegenek-javulasa-megallt-igy-surgos-cselekvesre-van-szukseg/>